

**Unios notatserie
nr. 6/2016**

Tryggedrøftingene 2016

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio

19. mai 2016

Innhold	Side
Krav og tilbud i trygdedrøftingene 2016	4
Regjeringen prioriterer Frps hjertesak	5
Valg av reguleringsregime	6
Nærmere om resultatet av trygdedrøftingene 2016	8
Organisasjonene har avtale med drøftingsrett.....	10
"Særlige forhold"	10
Hvordan reguleres grunnbeløp, alderspensjon og minstepensjon?.....	11
Vedlegg 1: Reguleringsforskriften.....	15
Vedlegg 2: Historien om G og utviklingen i pensjonene.....	16
Vedlegg 3: Trygdedrøftingsavtalen av 2014.....	18

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 1 2007 Tjenestedirektivet – en oversikt
- Nr 1 2008 Unios innspill til Likelønnskommisjonen januar 2008
- Nr 2 2008 AFP-utvalget, en kort presentasjon og noen kritiske merknader
- Nr 4 2008 Skift/turnus og deltid
- Nr 5 2008 Kan ny AFP i privat sektor overføres til offentlig sektor?
- Nr 1 2009 Makt og innflytelse i EU – fagbevegelsens rolle
- Nr 5 2009 Offentlig tjenstepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning - kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt - Unios høringssvar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde - privat tjenstepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenstepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios høringssvar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenstepensjon
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenstepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenstepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenstepensjon målt mot andre tjenstepensjonsordninger
- Nr 2 2015 Realinntektsnedgang for alderspensjonister og minstepensjonister
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens innstilling
- Nr 6 2015 Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016
- Nr 1 2016 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2017-budsjettet
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forutsettes for innskuddspensjon?
- Nr 4 2016 Regjeringen vil ikke forhandle offentlig tjenstepensjon
- Nr 5 2016 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2016 og Kommuneproposisjonen 2017
- Nr 6 2016 Trygdedrøftingene 2016

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

19. mai 2015

Trygdedrøftingene 2016

Tidligere forhåpninger om at regjeringen Solberg ville hindre ytterligere nedgang i alderspensjonistenes realinntekt ble lagt død av regjeringen selv i god tid før trygdedrøftingene startet. Regjeringen har prioritert de store pengene på Frps hjertesak å øke grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister. Stortinget har fulgt opp med å øke minstepensjonene og på den måten signalisere at de ikke tror på sin egen pensjonsreform. Dermed er det ikke rom for å gi noe ekstra som også treffer de enslige alderspensjonistene. Lav lønnsvekst og høy prisvekst gjør at enslige alderspensjonister i år kan få en realinntektsnedgang på 1,1 pst. Størrelsen må ses i sammenheng med at lønnstakerne ventes å få en reallønnsnedgang på 0,4 pst. i år. For andre år på rad øker alderspensjonene mindre enn prisveksten. Unio krevde i årets trygdedrøftinger at alderspensjonene i 2016 skulle øke på linje med lønnsveksten pluss at det skulle gis kompensasjon for realinntektsnedgangen i fjor. Regjeringen avviste kravene fra organisasjonene.

I beregningene er regjeringens anslag i Revidert nasjonalbudsjett på lønnsvekst i 2016 på 2,4 prosent og prisvekst på 2,8 prosent lagt til grunn. Det er med andre ord en meget krevende situasjon der alderspensjonene skal underreguleres i forhold til lønnsveksten som reelt anslås å gå ned med 0,4 prosent. Tar vi også hensyn til regjeringens og Stortingets ekstraordinære økninger i grunnpensjonen for gifte og samboende og økningen i minstepensjonene fra 1. september, blir de viktigste resultatene etter årets trygdedrøftinger disse:

- Enslige alderspensjonister får en forventet realinntektsnedgang på 1,1 pst, det tilsvarer en reell nedgang på om lag 3.300 kroner for en pensjonist med offentlig tjenestepensjon.
- Gifte og samboende alderspensjonister får i tillegg til reguleringen 1. mai økt grunnpensjon fra 0,85G til 0,9G (tilsvarende 4.629 kroner) fra 1. september 2016. Siden tillegget kommer sent på året utgjør det på årsbasis i 2016 kun 1.543 kroner og bidrar dermed til å halverer realinntektsnedgangen som følger av trygdedrøftingene til om lag 0,6 prosent for en pensjonist med offentlig tjenestepensjon.
- Regjeringens prioritering av gifte og samboende pensjonister vil med helårseffekt ha en kostnad på 2,7 mrd. kroner. Med det samme beløpet kunne alle alderspensjoner fått en ekstra kompensasjon på litt over 1 prosent som ville vært nok til å dekke realinntektsnedgangen i 2015 og underreguleringen i forhold til forventet lønnsvekst i 2016.

- Minstepensjonen økes først til 179 748 kroner fra 1. mai som følge av trygdedrøftingene og deretter til 183.748 kroner fra 1. september som følge av Stortingets prioriteringer. Uten økningen på 4.000 kroner ville minstepensjonen økt med 2 pst på årsbasis, med den ekstra økningen på 4000 kroner fra 1. september øker minstepensjonene på årsbasis med 2,8 prosent, det samme som regjeringens anslag på prisveksten.
- Minstepensjonen mål i antall G har pga. levealdersjusteringen gått ned fra 2G i 2010 til 1,94G etter 1. mai 2016. Økningen på 4000 kroner fra 1. september bringer minstepensjonen opp i 1,98G. Stortingets ekstraordinære økning i minstepensjonen viser at Stortinget ikke aksepterer resultatene av sin egen pensjonsreform. I følge pensjonsreformen må også minstepensjonister vente med å ta ut pensjon etter 67 år om de ikke ønsker å gå ned i pensjon. I 2050 vil minstepensjonen hvis den fortsatt kan tas ut ved 67 år, være nede i 1,6G (144.000 kroner). Alternativt må minstepensjonisten for å få en like «god» pensjon som i dag, vente med å ta ut pensjon til 71 år.

Krav og tilbud i trygdedrøftingene 2016

Pensjonistforbundet og LOP gjentok sin prinsipielle motstand mot underreguleringen av alderspensjonene. Dette prinsipielle synet fulgte de opp med å kreve regulering av alderspensjonene med 2,4 pst, noe som vil gi samme forventede realinntektsnedgang for alderspensjonistene som for lønnstakerne. Pensjonistorganisasjonene krevde ikke kompensasjon for realinntektsnedgangen i 2015. LO støttet delvis Pensjonistforbundets krav, uten at dette ble konkretisert.

Unio krevde i tillegg til en regulering som gir samme forventede inntektsvekst som lønnstakerne i 2016, full kompensasjon for realinntektsnedgangen i 2015. Samlet vil det for 2016 gi en regulering av alderspensjonene på nivå med anslått prisvekst på 2,8 prosent. Unios krav i trygdedrøftingene overlevert 18. mai 2016 var:

«Unio krever at alderspensjonene i 2016 reguleres i takt med anslått lønnsvekst på 2,4 prosent. Det vil gi alderspensjonistene samme forventede realinntektsnedgang som lønnstakerne. Unio krever videre at alderspensjonistene kompenseres for nedgangen i realinntekt på 0,4 prosent i 2015. Unios samlede krav på regulering av grunnbeløpet på årsbasis blir da 3,56 prosent. Det vil gi alderspensjonistene en inntektsvekst i 2016 på 2,8 prosent.

Unio viser til at vi er i en periode med meget svak eller negativ reallønnsvekst. Dette rammer pensjonistene særlig hardt fordi Stortingets intensjon om å regulere alderspensjonene med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst er operasjonalisert som et fast fratrekk på 0,75 pst i forhold til lønnsveksten. Det faste fratrekket i forhold til lønnsveksten ga alderspensjonistene en realinntektsnedgang på 0,4 prosent i 2015 og en forventet realinntektsnedgang på 1,1 prosent i 2016. Lønnstakernes forventede reallønnsnedgang i 2016 er på 0,4 prosent.

Unio mener at dagens reguleringsprinsipper for alderspensjonene må suppleres med tiltak som minst sikrer pensjonistene mot nedgang i realinntekt i år der lønnstakerne har svak, men positiv reallønnsutvikling, og minst sikrer lik realinntektsvekst med lønnstakerne i år der disse har reallønnsnedgang.

Unio viser til at regjeringen i trygdeoppgjøret i 2015 annonserte en gjennomgang av reguleringsprinsippene for pensjoner. Unio beklager at regjeringen i denne gjennomgangen

ikke viste vilje til eller fant økonomisk rom for å supplere reguleringsprinsippene slik at alderspensjonistene unngår en utvikling over flere pågående år med redusert realinntekt.

Regjeringen vil øke grunnpensjonen for gifte og samboende alderspensjonister fra 0,85 til 0,90 prosent av grunnbeløpet fra 1. september. Det gir en helårsutgift på statsbudsjettet tilsvarende 2,7 mrd. kroner. Unio er uenig i denne prioriteringen. Den vil i tillegg gjøre det vanskeligere å kompensere alderspensjonistene for realinntektsnedgangen.»

Regjeringens tilbud

Regjeringen holdt seg i drøftingene strengt til reguleringsforskriften. Resultatet blir derfor en nedgang i realinntekt for alderspensjonistene også i år (se nærmere gjennomgang av resultatet lenger bak).

Arbeids- og sosialminister Hauglie viste til regjeringens prioritering av gifte og samboende, samt forslaget om økning av minstepensjonene. Hauglie viste videre til drøftingene i 2015 der regjeringen annonserte at den ville ha en gjennomgang av reguleringsprinsippene hvor *«Formålet er å unngå en utvikling over flere pågående år hvor pensjonistene får redusert kjøpekraft, samtidig som lønnsoppgjørene gir økt kjøpekraft til arbeidstakerne»*.

Den nevnte gjennomgangen ble presentert for organisasjonene i et møte i departementet 18. april 2016. Arbeids- og sosialministeren meddelte da organisasjonene at gjennomgangen konkluderte med at dagens underregulering med «0,75 prosent» videreføres.

Unios protokolltilførsel

Mens Pensjonistforbundet mf. samt LOP protesterte ved ikke å skrive under protokollen fra drøftingen, valgt Unio sammen med LO, YS og Akademikerne å skrive under. Det ga Unio også mulighet til å få inn en protokolltilførsel både om kompensasjon og et krav om at Stortinget må få en sak om reguleringsprinsippene. Unios protokolltilførsel var:

«Unio beklager at regjeringen i trygdedrøftingene for andre år på rad ikke vil kompensere pensjonistene for nedgang i realinntekt. I 2015 var realinntektsnedgangen for alderspensjonistene 0,4 prosent. I år vil realinntekten for enslige alderspensjonister med regjeringens anslag for lønns- og prisvekst kunne bli på 1,1 pst.

Unio krever at regjeringen legger fram en sak for Stortinget om reguleringsprinsippene for løpende alderspensjoner. Formålet med en slik gjennomgang må være å følge opp Stortingets opprinnelige intensjoner om å sikre alderspensjonistene en realinntektsutvikling framover lik gjennomsnittet av pris- og lønnsutviklingen. Unio mener at dette kan gjennomføres ved å supplere dagens reguleringsprinsipper med sikringsmekanismer eller tiltak som kompenserer i tider der reallønnsveksten er svært lav.»

Regjeringen prioriterer Frps hjertesak

Regjeringen, særlig Fremskrittspartiets statsråder, skapte allerede i fjor forhåpninger om at den lave reallønnsveksten for lønnstakere ikke skulle få fullt utslag i form av realnedgang for alderspensjonene. Den nye arbeids- og sosialministeren fra Høyre lukket derimot denne døra i god tid før trygdedrøftingene i år. Regjeringen avviser alle varianter av sikringsmekanismer

og kompensasjonsordninger som kunne hindret den nedgangen i pensjonistenes alderspensjoner som vi nå vil oppleve andre år på rad.

Økt grunnpensjon for gifte og samboende

Grunnene kan være flere, men en åpenbar kandidat er at Fremskrittspartiet i regjeringens statsbudsjettforslag for 2016 fikk gjennomslag for sin hjertesak om å øke grunnpensjonen for gifte og samboende pensjonister og at Stortinget i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet i tillegg støttet KrFs forslag om en ekstraordinær økning i minstepensjonene.

I statsbudsjettet for 2016 går det fram at en økning i grunnpensjonen for gifte og samboende pensjonister fra 0,85 pst til 0,90 pst av grunnbeløpet vil øke grunnpensjonen med inntil 4 600 kroner per mottaker og at budsjettvirkningen i 2016 anslås til 907 mill. kroner og om lag 2 700 mill. kroner i 2017 når økningen får full effekt. Dette er et betydelig beløp som selvsagt kunne vært brukt på en generell økning i pensjonene for å hindre deler av den realnedgangen som nå særlig vil ramme de enslige pensjonistene. I Prop. 112 L (2015-2016) av 22. april 2016 presiseres det at økningen i grunnpensjonen også skal gjelde gifte og samboende med AFP fra offentlig sektor.

Økt minstepensjon gir 10 000 flere minstepensjonister

Økningen i minstepensjonen med 4000 kroner fra 1. september 2016 er også omtalt i Prop. 112 L (2015-2016). Her går det fram at økningen vil omfatte 70 000 pensjonister, det gjelder alle minstepensjonister og de som per 1. september har en pensjon som er mindre enn 4000 kroner over det gjeldende minstepensjonsnivået. Budsjettvirkningen er anslått til 82 mill. kroner i 2016 og 240 mill. kroner i 2017 når den får helårsvirkning. Økningen på 4000 kroner anslås å øke antall minstepensjonister med 10 000.

Regjeringen har valgt å bruke store beløp på å øke særlig grunnpensjonen for gifte og samboende pensjonister. Dette er en prioritering som har gjort det vanskelig å kompensere for realnedgangen i alderspensjonene som vi nå vil oppleve andre år på rad. Unio har vært uenig i denne prioriteringen. Det skal bli spennende å se om regjeringen også i stortingsvalgåret 2017 fortsatt vil prioritere videre økning i grunnpensjonen for gifte og samboende eller om regjeringen vil fri til bredere grupper av pensjonister. Et tredje år med realinntektsnedgang eller nullvekst for alderspensjonistene kan bli en utfordring i et Stortingsvalgår.

Valg av reguleringsregime

Enkelte har tatt til orde for å bytte til et reguleringsregime som bygger på gjennomsnittet av prisvekst og lønnsvekst, «50 pst lønn/50 pst pris», istedenfor dagens reguleringsregime hvor alderspensjonen først økes med lønnsveksten og deretter fratrekkes 0,75 prosent. Gjennomsnittet av pris og lønn vil sikre at alderspensjonistene får halve realinntektsøkningen til lønnstakerne. På den annen side vil alderspensjonistene ikke få stor uttelling i de år reallønnsveksten er ekstra høy.

Regulering med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst vil være bedre enn «fratrekk 0,75 pst» hvis reallønnsveksten er lavere enn 1,5 pst. og omvendt hvis den er høyere. Valg av reguleringsregime avhenger dermed av den langsiktige reallønnsveksten som igjen har

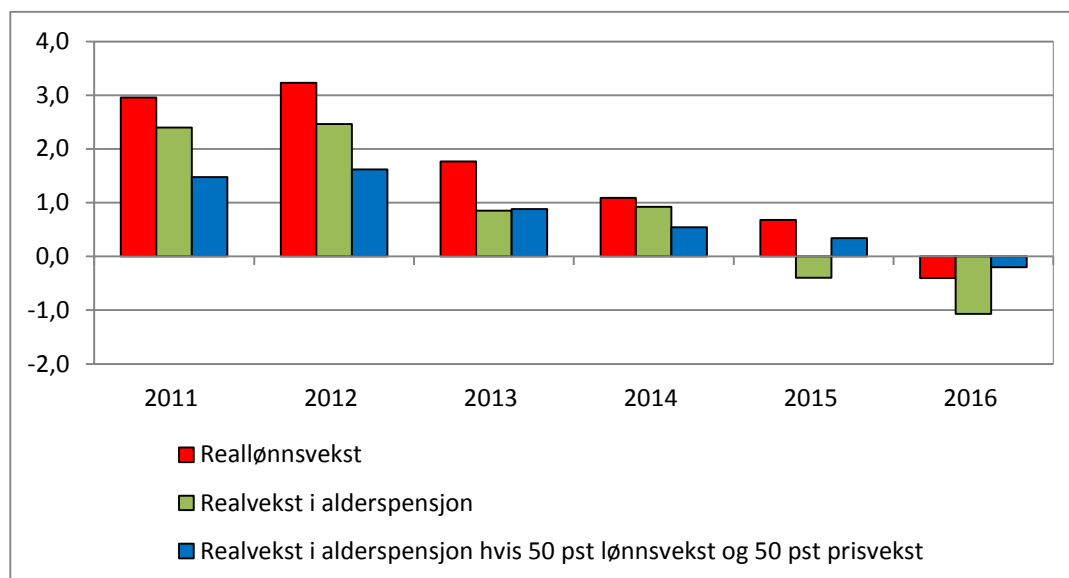
sammenheng med den langsiktige produktivitetsveksten og om arbeidstakerne klarer å ta ut sin del av produktivitetsveksten.

Selv om lønnsveksten kan bli lav noen år, den har allerede vært lav i et par år, er det ikke gitt at vi bør bytte til et gjennomsnitt av pris og lønn. Legger vi til grunn at produktivitetsveksten holder seg over 1,5 prosent og at lønnsoppgjørene relativt raskt kommer tilbake til normalen, vil dagens reguleringsregime være bedre enn regulering med gjennomsnittet av pris og lønn. I tillegg vil det være en liten kostnad over tid å supplere dette regimet med spesielle tillegg slik Unio og andre organisasjoner krevde i både årets og fjorårets tryggedrøftinger.

Spørsmålet om en eventuell endring av reguleringsregimet er drøftet i Unios notatserie nr. 2 2015. Oppdaterte tall for de seks årene fra 2011-2016 viser at regulering med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst ville gitt en alderspensjon i 2016 som er 0,5 pst lavere enn med det reguleringsregimet vi har hatt siden 2011. For en alderspensjon eller offentlig tjenstepensjon som i 2010 var 300 000 kroner, innebærer det at pensjonen i år ville vært 1 400 kroner lavere. Selv med realinntektsnedgang i 2015 og 2016, har realveksten i alderspensjonene tidligere i denne perioden vært så sterk at det mer enn utlikner denne forskjellen. Det forklares med den meget høye reallønnsveksten i 2011 og 2012. Figur 1 viser hvordan de forskjellige reguleringsregimene ville slått ut i årene 2011-2016.

Hvis forholdet mellom pris og lønnsvekst i 2017 blir som anslagene i Revidert nasjonalbudsjett 2016 vil vi komme i en situasjon der et reguleringsregime som hadde bygd på gjennomsnittet av lønns- og prisvekst ville gitt nøyaktig samme vekst som med dagens reguleringsregime samlet over årene fra 2010 til 2017. Da gjenstår spørsmålet, vil produktivitetsveksten i industrien og reallønnsveksten i 2018 og seinere komme tilbake til «normalen»?

Figur 1: Realvekst i lønninger og alderspensjon 2011-2016*

* RNBs anslag på 2,4 pst lønnsvekst og 2,8 pst prisvekst i 2016

Nærmere om resultatet av trygdedrøftingene 2016

Grunnbeløpet øker med 2 508 kroner til 92 576 kroner fra 1. mai 2016 og ny minstepensjon blir 179 748 kroner. Grunnbeløpet vil ha en årsvekst fra 2015 til 2016 på 2,50 pst, mens minstepensjonene vil øke med 2,76 pst på årsbasis, det er da tatt hensyn til at minstepensjonene øker med 4000 kroner fra 1. september 2016. Dette er klart etter trygdeoppgjøret ble avsluttet 19. mai. Tallene er utregnet på bakgrunn av reguleringsforskriften og blir først offisielle når regjeringen fremmer en kongelig resolusjon om saken.

Tabell 1: Økning i grunnbeløp, minstepensjon og alderspensjon i 2016

	Økning per 1. mai 2016		G og minste- pensjon fra 1. mai 2016	Minste- pensjon fra 1. sept. 2016	Årsvekst fra 2015 til 2016
Grunnbeløpet	2,78 pst	2 508 kr	92 576 kr		2,50 pst
Minstepensjonen	2,28 pst	4 009 kr	179 748 kr	183 748 kr	2,76 pst
Alderspensjonen*	2,01 pst				1,73 pst*

*Årsveksten gjelder alderspensjon for enslig

Grunnbeløpet øker noe mer på årsbasis enn antatt lønnsvekst fra 2015 til 2016 fordi det er justert for at reguleringen i 2015 var «for liten». Lønnsveksten i 2015 ble 2,8 pst, ikke 2,7 pst slik det ble lagt til grunn i fjorårets trygdedrøftinger. Det er redegjort for beregningene lenger bak i notatet.

Tabell 1 viser at alderspensjonen på årsbasis utvikler seg klart svakere enn anslått prisvekst. Minstepensjonene vil i år ha en årsvekst over utviklingen i grunnbeløpet, det henger sammen med at Stortinget øker minstepensjonene med et ekstra tillegg på 4000 kroner fra 1. september 2016.

Det er en ærlig sak å ville øke minstepensjonene, men denne ekstraordinære økningen kan også ses som et uttrykk for at Stortinget ikke aksepterer effektene av sin egen pensjonsreform som innebærer at minstepensjonene selv om de reguleres med veksten i grunnbeløpet også skal levealdersjusteres med endringen i forholdstallene fra i fjor til i år.

Justering for avvik to år tilbake i tid

Første del av årets trygdeoppgjør var egentlig klart i begynnelsen av april 2016 da Teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene (TBU) la fram sin rapport om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2016. Her står det i tabell 1.2 at gjennomsnittlig anslag for årslønnsveksten for alle grupper i 2015 og 2014 var hhv. 2,8 pst og 3,1 pst. Dette ble stadfestet av organisasjonene og staten i forkant av trygdedrøftingene i en protokoll av april 2016.

Forskriften sier så at den lønnsveksten som skal legges til grunn for reguleringen i 2016 først skal justeres for avvik mellom de forutsetninger om lønnsveksten i 2015 og 2014 som ble lagt til grunn i fjorårets trygdedrøftinger og de nye tallene fra TBU i april 2016.

Lønnsveksten i 2015 ble av TBU i april 2016 anslått til 2,8 pst. I trygdeoppgjøret i 2016 ble det lagt til grunn en lønnsvekst i 2015 på 2,7 pst (tatt fra Revidert nasjonalbudsjett 2015). Det gir et avvik på 0,1 prosentpoeng som det skal kompenseres for i 2016-reguleringen. Dette er en foreløpig korreksjon som kan justeres i 2017-reguleringen fordi reguleringsforskriften legger opp til at lønnsveksten skal korrigeres to år tilbake i tid.

Lønnsveksten i 2014 ble av TBU i april 2016 anslått til 3,1 pst. I trygdeoppgjøret i 2015 ble det lagt til grunn en lønnsvekst i 2014 (fra TBU mars 2015) på 3,1 pst. M.a.o. ikke noe avvik. Dette er da den endelige stadfestelsen for 2014 (to år tilbake i tid).

Regjeringens anslag for årslønnsveksten i reguleringsåret

Andre del av trygdeoppgjøret er enklere. Her sier forskriften at regjeringens anslag for årslønnsveksten i inneværende år fra Revidert nasjonalbudsjett skal legges til grunn. Revidert nasjonalbudsjett for 2016 ble lagt fram 11. mai.

Anslaget på årslønnsveksten i 2016 er her 2,4 prosent. Dette er stort sett på linje med de lønnsoppgjørene som er gjennomført så langt.

Resten er matematikk (se gjennomgang bak):

- Grunnbeløpet reguleres med regjeringens anslag for årslønnsveksten i 2016 korrigert for avviket for 2015.
- Minstepensjonene reguleres med veksten i grunnbeløpet justert for endringen i forholdstallene for de som er 67 år i hhv 2014 til 2015.
- Alderspensjonene økes først med veksten i grunnbeløpet, deretter gjøres det fra dette høyere beløpet et fratrekk på 0,75 prosent.

Organisasjonene har avtale med drøftingsrett

Reguleringsforskriften fra 11. mai 2012 (se vedlegg) sier at tallgrunnlaget som skal benyttes i reguleringen av grunnbeløpet og alderspensjonene skal drøftes med pensjonistenes-, de funksjonshemmedes- og arbeidstakernes organisasjoner.

Høyre-Frp-regjeringen varslet tidlig at de vil slippe flere landsomfattende pensjonistorganisasjoner til i drøftingene fra 2015. Fra da deltok derfor Seniorsaken, Forsvarets seniorforbund og Landslaget for offentlige pensjonister (LOP) i trygdedrøftingene. De øvrige deltakerne er som tidligere Pensjonistforbundet, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner og de fire hovedorganisasjonene LO, Unio, YS og Akademikerne. I Unios delegasjon deltok i år lederen for Pensjonistrådet i Utdanningsforbundet. LOP deltok fram til 2014 i Unios delegasjon. Unio og LOP viderefører sin samarbeidsavtale selv om LOP nå har egen drøftingsrett.

Grunnlaget for organisasjonenes deltakelse i de tidligere trygdeoppgjørene var nedfelt i avtaler med regjeringen som gikk tilbake til 1981. Disse avtalene sa at organisasjonene hadde «drøftingsrett/forhandlingsrett». Med den nye forskriftsregulerte reguleringen har «forhandlingsretten» falt bort og kun «drøftingsretten» står igjen. Etter at de tre nye organisasjonene fikk drøftingsrett ble det undertegnet ny trygdedrøftingsavtale med organisasjonene 28. november 2014 (vedlegg).

Mens tidligere oppgjør gikk til Stortinget hvis partene ikke ble enige, har organisasjonene ikke lenger et slikt ris bak speilet. Nå gir lov og forskrift regjeringen myndighet til å fastsette reguleringen i kongelig resolusjon med eller uten organisasjonenes «samtykke». Organisasjonene legger likevel vekt på at «partene» møtes for å drøfte tallgrunnlaget mv.

"Særlige forhold"

Reguleringsforskriften har et punkt som fortsatt kan gi reelle drøftinger, ja kanskje endog forhandlinger. Det åpnes for at «særlige forhold» kan trekkes inn.

Forskriften sier at *"Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten"*.

I årets trygdedrøftinger ble det ikke trukket inn «særlige forhold». Det er heller ikke grunnlag for å hevde at organisasjonenes krav om kompensasjon pensjonene for nedgang i realinntekt kan tas opp på bakgrunn av dette punktet i forskriften.

Hvordan reguleres grunnbeløp, alderspensjon og minstepensjon?

Regulering av grunnbeløp og pensjoner er fastsatt i "*Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden*" (vedlegg).

Regneeksemplene som brukes følger resultatet av trygdeoppgjøret 2016. Måten å utføre beregningene på er fra tidligere omforent mellom Arbeidsdepartementet og organisasjonene.

Trygdedrøftingene ser kun på hvilken lønnsvekst som skal legges til grunn for reguleringen av grunnbeløpet, minstepensjonene og alderspensjonene.

Selve reguleringen foretas av regjeringen i en kongelig resolusjon.

Regulering av grunnbeløpet

Grunnbeløpet (G) reguleres med lønnsveksten, reguleringen foregår per 1. mai. Det skal korrigeres for avvik to år tilbake i tid. Kjente størrelser før reguleringen er:

Grunnbeløpet

- Gjennomsnittlig G året før: $G_{2015} = 89.502$ kr
- Grunnbeløp per 1. mai året før: $G_{1. mai 2015} = 90.068$ kr

Lønnsveksten i 2015

- TBUs anslag i april 2016 på lønnsveksten fra 2014 til 2015: 2,8 pst
- Lagt til grunn i trygdeoppgjøret i 2015 (fra RNB 2015): 2,7 pst
- Avvik (a1) som det skal gjøres en foreløpig korreksjon for i år: 0,1 pst

Lønnsveksten i 2014

- TBUs anslag i april 2016 på lønnsveksten fra 2013 til 2014: 3,1 pst
- Lagt til grunn i trygdeoppgjøret i 2015 (fra TBU mars 2015): 3,1 pst
- Avvik (a2) som det skal gjøres en endelig korreksjon for i år: 0 pst

Resultatet av trygdeoppgjøret blir en etterregulering for at det ble gitt for lite fra 2015 på 0,1 prosentpoeng og en regulering for forventet årslønnsvekst (f) i 2016 på 2,4 prosent (anslag i Revidert nasjonalbudsjett 2016). Samlet årslønnsvekst (SL) som skal ligge til grunn for reguleringen av grunnbeløpet mv. blir da (angitt med to desimaler):

- $SL = [(1 + a1/100) \times (1 + a2/100) \times (1 + f/100) - 1] \times 100$
- $SL = [(1+0,001) \times (1+0,024) - 1] \times 100$
- $SL = [1,001 \times 1,024 - 1] \times 100$
- $SL = 2,50$ pst

Gjennomsnittlig G i 2016 blir da:

- $G_{2016} = 89.502 \times 1,0250 = 91.740$ kr

Ny G per 1. mai 2016 blir da x i følgende formel:

- $(4/12) * 90.068 \text{ kr} + (8/12) * x = 91.740 \text{ kr}$
- $G \text{ 1. mai 2016} = x = 92.576 \text{ kr}$

Økningen i G per 1. mai 2016 blir da i kroner og prosent:

- $92.576 - 90.068 = 2.508 \text{ kroner}$
- $100 * (92.576 / 90.068 - 1) = 2,78 \text{ pst}$

Da er trygdedrøftingene «slutt», etter dette tar regjeringen og forskriften over!

Det er økningen i grunnbeløpet i prosent per 1. mai (angitt med to desimaler) som er utgangspunkt for reguleringen av alderspensjoner og minstepensjoner.

Regulering av alderspensjon

Alderspensjon under opptjening reguleres som G. Reguleringen av løpende alderspensjoner reguleres først på samme måte som G, men her skal det etterpå gjøres et fradrag tilsvarende 0,75 pst (indeksering).

Hvis alderspensjonen før oppgjøret er 300.000 kr, skal denne økes med 2,78 pst og deretter skal det trekkes fra 0,75 pst av det nye høyere beløpet. Ny alderspensjon fra 1. mai 2016 blir med dette:

- $(300.000 * 1,0278) - (300.000 * 1,0278 * 0,0075) = 308.340 - 2.313 = 306.027 \text{ kr}$

Datoøkningen per 1. mai 2016 blir da i prosent:

- $100 * (306.027 / 300.000 - 1) = 2,01 \text{ pst}$

I forhold til indekseringen skal nye alderspensjonister ikke behøve å tenke på når på året de tar ut pensjonen første gang. Har en f.eks. tatt ut hel pensjon seks måneder før oppgjøret, blir fratrekket på 0,75 pst redusert med halvparten. På den annen side kan det lønne seg å ta ut pensjonen etter lønnsoppgjøret så en får med seg siste regulering av lønnsgrunnlaget for pensjonen.

Regulering av minstepensjon i alderspensjonen (minste pensjonsnivå)

Minstepensjonen har fått nytt navn, heretter heter den "minste pensjonsnivå" så lenge vi opererer med gammel folketrygd. Med ny opptjeningsmodell i folketrygden vil den bytte navn igjen til garantipensjon. Her kaller vi den minstepensjon.

Minstepensjonen skal reguleres med lønnsveksten og justeres deretter for effekten av levealderjustering for 67-åringer i reguleringsåret. Tilsvarende vil gjelde for forsørgingstillegget i folketrygden. Minstepensjon til uføre- og etterlatte reguleres derimot som før med veksten i grunnbeløpet.

Kjente størrelser før reguleringen av minstepensjonen er:

- Høy sats (enslig) per 1. mai 2015 = 175.739 kr
- Forholdstall for 67-åringer i 2015 = 1,025
- Forholdstall for 67-åringer i 2016 = 1,030

Ny minstepensjon 1. mai 2016 blir da:

- $175.739 * 1,0278 * 1,025/1,030 = 179.748$ kr

Datoøkningen for minstepensjonen per 1. mai 2016 blir da i prosent:

- $100 * (179.748/175.739 - 1) = 2,28$ pst.

Minstepensjonen i alderspensjonen økes ytterligere fra 1. september 2016

Regjeringen har i Prop. 112 L (2015-2016) foreslått å øke minstepensjonen med 4000 kroner fra 1. september 2016.

Ny minstepensjon 1. september 2016 blir da:

- $179.748 \text{ kr} + 4000 \text{ kr} = 183.748 \text{ kr}$

Gjennomsnittlig minstepensjon i 2016 blir da:

- $175.739 \text{ kr} * 4/12 + 179.748 \text{ kr} * 4/12 + 183.748 \text{ kr} * 4/12 = 179.745 \text{ kr}$

Årsveksten i minstepensjonen blir da:

- $100 * (179.745/174.917 - 1) = 2,76$ pst

Vedlegg 1: Reguleringsforskriften

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden

Fastsatt ved kgl.res. 11. mai 2012 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) §§ 1-4, 19-14 og 20-18. Fremmet av Arbeidsdepartementet. Endret ved forskrifter 11 mai 2012 nr. 414, 5 des 2014 nr. 1513.

§ 1 Virkeområde

Forskriften inneholder nærmere bestemmelser om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen av

- a) grunnbeløpet etter folketrygdloven § 1-4 første ledd,
- b) restpensjon etter folketrygdloven § 19-14 første ledd,
- c) pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd,
- d) satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-14 tredje ledd,
- e) pensjonsbeholdning etter folketrygdloven § 20-18 første ledd,
- f) pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 20-18 andre ledd og
- g) satsene for garantipensjon etter folketrygdloven § 20-18 tredje ledd.

§ 2 Lønnsvekst i reguleringsåret og avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år.

Forventet lønnsutvikling i reguleringsåret settes lik regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer slik det framkommer i revidert nasjonalbudsjett.

Faktisk lønnsutvikling for siste to år settes til gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett fastsatt i rapporten Grunnlaget for inntektsoppgjørene fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten.

§ 3 Beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen

Dersom den faktiske lønnsveksten er høyere eller lavere enn forventet lønnsvekst siste to år (avvik), skal det fastsettes en samlet lønnsvekst for forventet lønnsutvikling, justert for avviket. Ved fastsettelsen av den samlede prosentvise årslønnsveksten (sl) skal det først tas hensyn til avvikene (a1 og a2) i prosentpoeng og deretter til den forventede prosentvise lønnsvekst (f) i inneværende år:

$$sl = [(1+a1/100) \times (1+a2/100) \times (1+f/100)-1] \times 100$$

Samlet årslønnsvekst, avvik og forventet lønnsvekst fastsettes i prosent med to desimaler.

Nytt grunnbeløp fra 1. mai settes slik at den prosentvise veksten i det gjennomsnittlige grunnbeløpet fra forrige kalenderår til inneværende kalenderår blir lik samlet årslønnsvekst.

Med lønnsveksten etter § 1 menes den prosentvise økningen i grunnbeløpet fra april til mai i inneværende år som følger av beregningen omtalt ovenfor. Lønnsveksten fastsettes med to desimaler.

§ 4 Drøfting med organisasjonene

Før fastsetting av lønnsveksten som skal benyttes i reguleringen av grunnbeløpet og alderspensjonen, skal tallgrunnlaget som beskrevet i § 2 drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner. Med pensjonistenes organisasjoner menes organisasjoner som får statstilskudd etter forskrift 31. oktober 2012 nr. 1016 om tilskudd til pensjonistenes organisasjoner.

§ 5 Ikraftsetting

Forskriften trer i kraft 1. mai 2012.

Vedlegg 2: Historien om G og utviklingen i pensjonene

Det er vanskelig å finne stortingsdokumenter bakover i tid hvor ikke målsettingen er at pensjonene skal reguleres (omlag) likt med den generelle lønnsutviklingen så pensjonistene skulle få den samme kjøpekraftsutvikling som lønnstakere. Like fullt viser den historiske statistikken at veksten i grunnbeløpet/alderspensionene har ligget betydelig etter veksten i lønningene. (Under)regulering av løpende pensjoner i ny folketrygd er således ikke noe nytt.

Fra folketrygdens start i 1967 til 2003 har det vært en sammenhengende underregulering av pensjonene. I 2003 lagde Stortinget nye retningslinjer for reguleringen. Her het det at "*pensjonister med folketrygdpensjon (skal ha) en inntektsutvikling minst på linje med utviklingen for yrkesaktive*". Selv i perioden 2003-2010 ble det en svak underregulering på gjennomsnittlig 0,1 prosentpoeng per år. Rett etter at Stortinget vedtok de nye retningslinjene i 2003 la Pensjonskommisjonen fram sin rapport, da sluttet Stortingets seg til prinsippet om fast underregulering. Den nye reguleringen ble benyttet første gang i trygdeoppgjøret 2011.

Tabell 2: Gjennomsnittlig årsvekst i lønn per normalårsverk, konsumprisvekst og vekst i grunnbeløpet/alderspensionene i tiårsperioder. 1967-2016

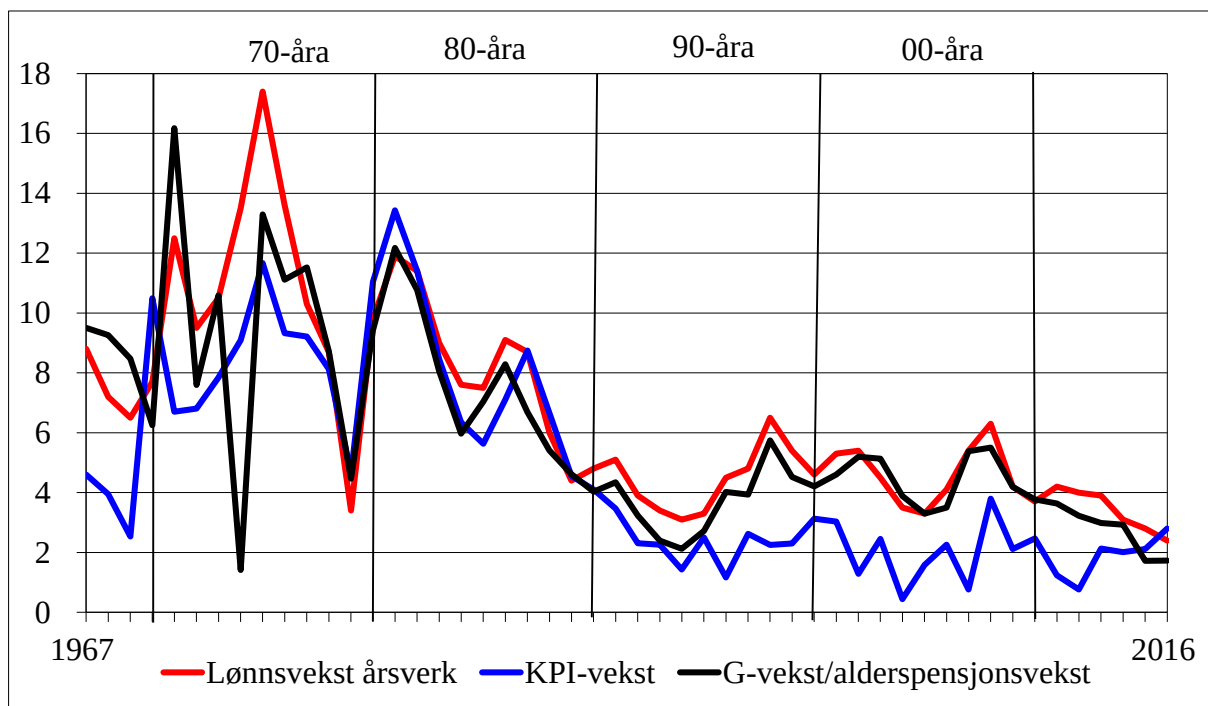
	70-79	80-89	90-99	00-09	67-2016*	03-10	11-16*
Lønnsvekst	10,7	8,5	4,5	4,7	6,6	4,4	3,4
Konsumprisvekst	8,4	8,3	2,4	2,1	4,7	2,0	1,8
Alderspensionsvekst*	9,1	7,8	3,7	4,5	6,0	4,3	2,7
Realvekst årslønn	2,3	0,2	2,0	2,6	1,9	2,4	1,6
Realvekst alderspensjon	0,7	-0,5	1,3	2,4	1,2	2,3	0,9

* Fra 1967-2010 følger alderspensjonene veksten i grunnbeløpet, fra 2011 er det en fast underregulering (0,75 pst). RNBs anslag for årslønnsvekst på 2,4 pst og KPI-vekst på 2,8 pst i 2016

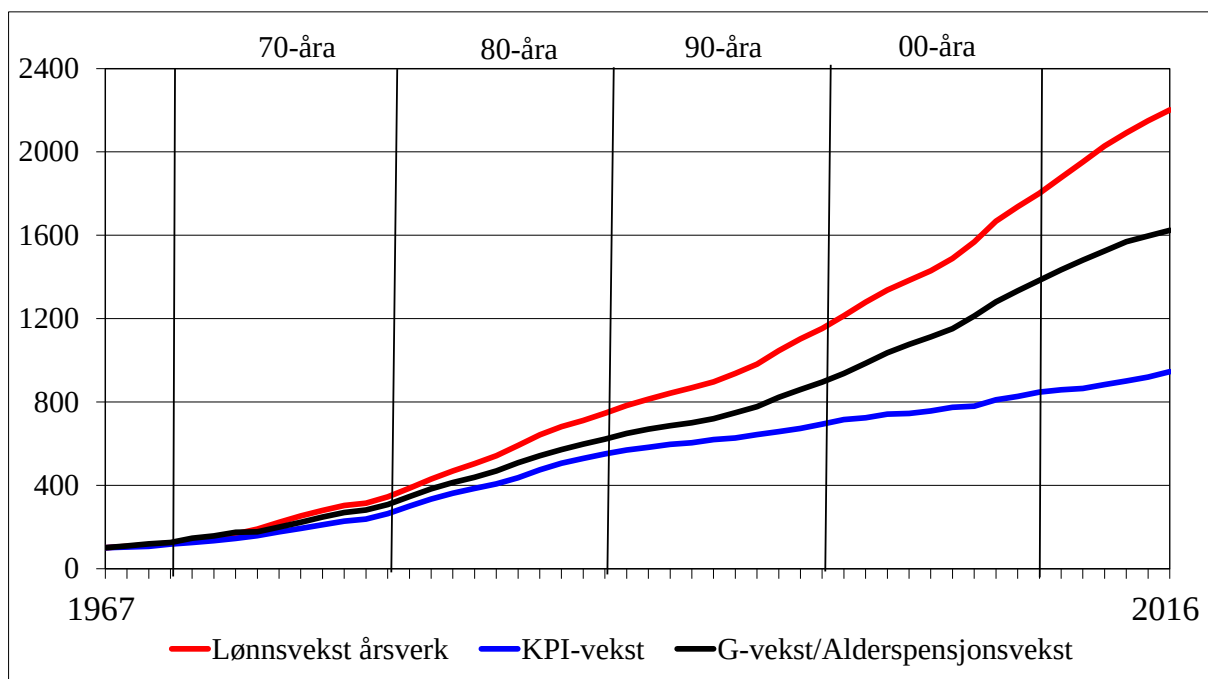
Av tabell 2 og figurene 1 og 2 ser vi at:

- 70-tallet var preget at høy lønns- og prisvekst. Grunnbeløpet hadde en utvikling som sikret pensjonistene omlag en tredel av den kjøpekraftvekst de yrkesaktive fikk.
- 80-tallet var "det tapte tiår". Reallønningene sto nesten stille og pensjonistenes kjøpekraft (målt ved utviklingen i grunnbeløpet) gikk betydelig ned.
- 90-tallet hadde et lavere nominelt forløp og grunnbeløpet hadde en utvikling som sikret pensjonistene noe over halvparten av den kjøpekraftvekst de yrkesaktive fikk.
- Perioden fra 2003-2010 er den eneste perioden hvor veksten i grunnbeløpet og pensjonene (nesten) følger lønnsveksten. Både lønnstakere og pensjonister sikres i denne perioden en historisk god kjøpekraftsutvikling.
- Perioden fra 2011-2016 er det fast underregulering av alderspensjonene slik at denne ligger under lønnsveksten og veksten i grunnbeløpet («og deretter fratrekkes 0,75 pst»).
- Over hele perioden fra 1967 til 2015 ser vi at den gjennomsnittlige realveksten i alderspensjonene har vært omlag to tredeler av realveksten i lønningene. Det er særlig perioden fra midten av 90-tallet til 2010 som ga pensjonene en gunstig utvikling.

Figur 2: Vekst i lønn per normalårsverk (nasjonalregnskapet), konsumprisvekst og vekst i grunnløp/alderspensionene, 1967-2016, prosent fra året før

Figur 3: Akkumulert prosentvis vekst i lønn per normalårsverk, konsumpris og grunnløp/alderspension, 1967-2016, 1967 = 100

Vedlegg 3: Tryggedrøftingsavtalen av 2014

**Avtale mellom
regjeringen
og
pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner
om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner**

1. Formål

Folketrygdens grunnbeløp og pensjoner skal i henhold til folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18 være gjenstand for årlig regulering. I tråd med forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, fastsatt ved kongelig resolusjon, skal det tallgrunnlaget som benyttes ved reguleringen drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner.

Formålet med denne avtalen er så langt det er mulig å sikre en felles forståelse mellom de undertegnede partene, av de forutsetninger som skal legges til grunn for reguleringen. Det skal også vurderes om det foreligger særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til.

2. Representasjon

Drøftingen av det aktuelle tallgrunnlaget skal skje i møter mellom avtalepartene.

Organisasjonene kan stille slik representasjon:

▪ Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet)	inntil 10 deltakere
▪ Seniorsaken	inntil 2 deltakere
▪ Forsvarets seniorforbund	inntil 2 deltakere
▪ Landslaget for offentlige pensjonister	inntil 2 deltakere
▪ Funksjonshemmedes fellesorganisasjon	inntil 4 deltakere
▪ Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner	inntil 2 deltakere
▪ Landsorganisasjonen i Norge	inntil 2 deltakere
▪ Unio	inntil 2 deltakere
▪ Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund	inntil 2 deltakere
▪ Akademikerne	inntil 2 deltakere

Organisasjonene kan i tillegg stille med rådgivere.

Arbeids- og sosialministeren leder møtene på vegne av regjeringen.

3. Gjennomføring

I forkant av de årlige reguleringene gjennomgår organisasjonene og embetsverket i Arbeids- og sosialdepartementet rapporten "Om grunnlaget for inntektsoppgjørene" fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), der blant annet gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett for foregående år er fastsatt.

De årlige drøftingene gjennomføres i mai måned, etter at revidert nasjonalbudsjett er lagt fram, der regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer i inneværende år framkommer. Det avholdes to møter. På første møte legger organisasjonene fram sine

forslag, og partene tar opp eventuelle særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til. På det andre møtet drøftes tallgrunnlaget, herunder om det skal tas hensyn til særlige forhold som eventuelt ble tatt opp i første møte.

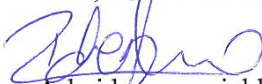
For at Arbeids- og velferdsetaten og tjenstepensjonsleverandørene skal kunne iverksette pensjonsreguleringen i forbindelse med pensjonsutbetalingen i juli måned, må det tas hensyn til at grunnbeløpet, reguleringsfaktorene og satsene for minste pensjonsnivå skal fastsettes ved kongelig resolusjon i god tid før Stortinget skal behandle tilhørende budsjettproposisjon.

Det føres protokoll fra møtene mellom avtalepartene. Protokollen skal følge sakens dokumenter til Stortinget.

4. Ikrafttredelse og oppsigelse mv.

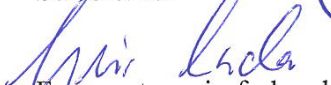
Denne avtalen trer i kraft straks og gjelder til og med 31. desember 2015 og videre for ett år om gangen hvis ikke en av partene sier den opp med minst tre måneders varsel.

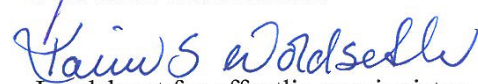
Oslo, 28. november 2014

Arbeids- og sosialdepartementet

Pensjonistforbundet

Seniorsaken

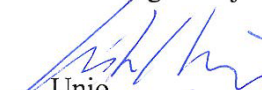

Forsvarets seniorforbund

Landslaget for offentlig pensjonister

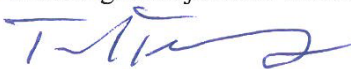

Funksjonshemmedes Felleorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Landsorganisasjonen i Norge

Unio

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Akademikerne

Unio har 340.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer og maskinister

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier :
sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og
privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av
utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og
pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes
Forening